

Bože słowo za nas

Do swobody je nas Chrystus wuswobodził!

Tohodla stejće kruće a njedajće so znowa do wotročkoweje kwakle zapřahnyć (Gal. 5,1)

W našim času džěto a wukon wulku rólu hrajetej. Čłowjek so hakle potom prawje připóznaty čuje, hdyž móže naswoje skutki pokazać. Jeli ničo nima, wo čimž móhł prajić, zo je wón to dokonjał, so mjenjehódny čuje. Pytnu to druhdy při wopytach, hdyž so mi wot staršeho abo choreho praji, što je wón w swojim žiwjenju nadžětał. A njeje tak, zo so čłowjek husto po tym posudzuje, štož je skutkował?

Ze swojimi skutkami so pak čłowjek jenož před druhimi nječwali, ale tež před Bohom. Myslu na Jezusowe přirunanje wo farizejskim a cłowniku, kotrajž so w templu modlitaj. Wo farizejskim so tam praji, zo so takle modli: „Božo, ja so či džakuju, zo njejsym kaž druzy ludžo, rubježnicy, njeprawi, mandželstwoamarjo ani kaž tutón cłownik. Dwójce za ty-džěn so posću a dawam džesatk ze wšeho, štož mam.“ Wón potajkim swoje dobre skutki před Bohom wuchwaluje. Ale tonjeje jenož pola njeho tak. Njeměnimy tež husto, zo móže Bóh tola z nami cyle spokojom być, dokelž njejsmy nikoho morili a njejsmy druhemu ničo pokradnyli? Njesteji za tym tež mjenjenje: Sym to činił, štož sebi Bóh wote mnje žada, a tohodla móžu před Bohom wobstać?

Chcu na tutym městnje jenož naspomnić, zo so při tym husto jenož wo formalne dopjeljenje jedna, hdžež wutroba wobdžělena njeje.

A chcu tež prajić, zo naše skutki přeco Božej woli nje-wotpowěduja. To nam Swjate pismo tola přeco zaso znowa praji. Jeli spytamy so sami pra-

wje posudžować, potom tomu tež přihłosujemy.

Ale njetrebamy přez naše skutki před Bohom wobstać. Bóh ma druhu puć za nas. Naše hrono to tak wupraji: „Do swobody je nas Chrystus wuswobodził.“ Móžemy tež prajić: Chrystus je wšo činił, štož je trěbne, zo bychmy před Bohom wobstać móhli. Wón je nas wuswobodził wot winowatosće, přez naše skutki před Bohom wobstać dyrbjec. Wěmy, zo je so to stało přez Jezusowe čerpenje a wumrěće. Tam je naše hrěchi na so wzał. Puć k Bohu je z tym swobodny.

Japoštoł Pawoł nas nětko namołwja: Zložće so na to, štož je Chrystus wam přinjesł. Njespytajće wjac, so Bohu přez swoje skutki spodobać.

„Do swobody je nas Chrystus wuswobodził!

Tohodla stejće kruće a njedajće so znowa do wotročkoweje kwakle zapřahnyć.“

Nětko móže so prajić: Hdyž njemóžemy přez naše skutki k Bohu přińć, ale Chrystus nas z Bohom wujedna, što nam potom zwostawa? Mamy ruce do klina položić a wšo wot Chrystusa wočakować? Njeje potom wšojedne, hač ja něšto dobreho abo njedobreho činju?

Wotmołwa móže jenož rěkać: Tak tonjeje. Wězonjemóžemy přez swoje skutki před Bohom wobstać, ale z džakownosću prócujemy so, so po Božej woli měć wědzó, zo so to nam ženje cyle nje poradzi. Naše prócowanje wo Bohu spodobne žiwjenje přińdže potajkim z našeho džaka za to, zo je nas Chrystus wuswobodził, kaž nam naše hrono praji.

S. Albert

Kěrluš

*My symjo wusywamy na rolu
zworanu,
wšón zróst pak radny mamy
přez miłosć njebjesku.
Bóh tajnje z čichim wěćom nam
hona žohnuje
a dawa z kóždym léćom jim tyće,
rosćenje.
Wšitke dobre dary džě mamy
wot Boha;
tuž jemu džak, tuž jemu džak a
nadžija!*

*Wón rosu, deščik sćeje a stónčnu
ćoptotu,
z tym žohnowanja wjele nam
ćeće na rolu
a přenoša so ducy nam z pola do
chłěba;
tón dže přez našej ruce, je dar
pak wot Boha.
Wšitke dobre dary džě mamy
wot Boha;
tuž jemu džak, tuž jemu džak a
nadžija!*

*Njeh zbliska je, njeh zdala,
wot Boha wšitko je.
Joh stwjelca hwězdy chwala,
pěšk, morja, šumjenje;
kerk, lisčo, sad a žita, to jeho
dary su,
wón z nalěćom nas wita, ze
sněhom, njehodu.
Wšitke dobre dary džě mamy
wot Boha;
tuž jemu džak, tuž jemu džak a
nadžija!*

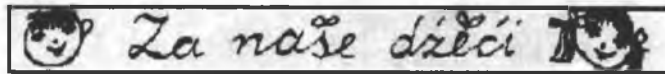
*Wón stóncu schadžeć dawa, běh
staja měšacej,
tež na wětrach ma prawa, čec
kaza deščikej.
Wón radosć wobradžuje, tež
čerstwosć, strowosć nam,
skót z pastwu nasycuje, chlěb
dawa čłowjekam.
Wšitke dobre dary džě mamy
wot Boha;
tuž jemu džak, tuž jemu džak a
nadžija! Matthias Claudius*

Naše nowiny a časopisy před 100 lětami

Z Čelnoho. Wóndano rewěrski hajnik Zobel w lěsu sylneho jelenja pytnu, wo čimž hnydom powěsć z telefonom do Mužakowa da. Bórže hajniski mišter Riebel wottam přińdže. Lěs, w kotrymž so jelen chowaše, so ruče zalapowa, a po krótkim honjenju so hajniskemu mišterj

poradzi, jelenja, wulkeho dwa-načerohača, třělič. Jeleń, kotryž je so z Wojerowskich kralowskich holow do našich přisprjewnych nižinow zaběžał, je sylneskoć z rohiznami, kajkež tu hišće widželi njejsu.

SN, 27., okt. 1894

rady paslić

mjezsobna dowěra

sćerpny być

wjele hrajkow měć

dosć kapsnych pjenjez

mjezsobne wodaće

sylny być

žanych druhich přećelow

Zawěsće maš Ty dobru

přećelku abo

dobrego přećela.

Što je Tebi za dobre

přećelstwo wažne?

Wupytaj a podšmórń

wotpowědne zapřijěća.

přećelny być

derje sportować móc

zhromadnje dźelić

so rady měć

rjane drasty

pomocliwy być

dobre censury

mudřiši być

Foto: Mihan

Štož steji na palcach, njemóže dołho stać. Štož čini wulke kročele, njemóže dołho hić. Štož wustaja sebje samoho na wobdźiwanje, sonježehli. Štož sebje samoho

chwali, njedócpěje slawy. Štož přescěhuje, njezměje wuspěch. Štož sebje samoho powyšuje, njemóže być wot druhich připóznaty.

Lao-c'

Wutrobne přeprašenje

na serbski wječor na Michałsku faru **póndzelu, 17.10.94**
w **19.00 hodž.**

Tema: Lěto 1994 w filmje
(Serbski bus a cyrkwinski džen)

Lubi čitarjo Pomhaj Boha, wo Bohu, kotryž dyrbi so najprjedy dopokazać, prjedy hać so do njeho wěri, chcu w swojim druhim rozpominanju k přenjemu artiklej křesćanskeje wěry pisac.

Za wjele ludźi je wulke spytowanje, zo so eksistenca Boha ani z matematiskimi formulemi ani z fyzikaliskimi eksperimentami ani z chemiskimi analizami dopokazać njehodźi. Što pak by nam tajki „dopokazany“ Bóh pomhał?! Zažnje kulturne ludy běchu na př. njesměrnje fascinowane wot hwězdatego njebja. Z bójskimi česćemi so k slóncu, měsackej a hwězdám modlachu. Tež džens hišće wobdźiwujemy z česćownosću napohlad nócneho hwězdatego njebja. Tola nihtó z našeho kulturneho wobkruha njebudže měsacěk jako boha wobhladować.

Zo so Bóh njemóže dopokazać, njedyrbi k přećiwkej mjez wědomosću a wěru wjesć, jelizo wobě swoje hranicy wobkedźbujetej: Tak njesmě wěra po-

stajić, što dyrbi wědomosć wuslědźić a što nic. Tež njesmě wěra rozsudzić, kotre rezultaty wědomostne slědženja měć smědža. Na koncu srjedźowěka su na př. Galileo Galilei a družu slědžerjo nazhonili, zo nuzowaše jich oficielna cyrkej, so wotrjec swojich slědžerskich wuslědkow. Jelizo njebudže zemja woprawdže hižo srjedźišo swěta, tak mjenjachu „stražnicy praweje wučby“, dyrbjala so potom tež wěra do Boha sypnyć.

My njemóžemy z džensnišeho wida tutón „bój wo móc“ zrozumić. Zadžeržeć tute nowe dopóznaća bjeztoto nihtó njemóžeše. A Bóh njeje hać do džensnišeho dnja při wšěch stajnje nowych wědomostnych dopóznačach „wumrěł“. Haj, bě a je nic mało wědomostnikow, kotřiž so jako wědomi křesćenjo z česćownosću Bohu dowěrlichu a dowěrjeja.

Nawopak pak tež płaci, zo njeje žana wědomosć kmana, so wo wěrje wuprajić. Swět w małym (mikrokosmos) kaž tež

swět we wulkim (makrokosmos) je runjewon njekónčne polo wědomostnych dopokazanskich procesow. Ale „swět wěry“, wobłuk Boha, je „druhi swět“. Tu zaprajeja wšitke wědomostne slědźerske metody. Wone njesu kmane, Boha woprimnyc. Připódlá přispomnje: Hewak by dopóznaće Boha byla předewšěm naležnosć mudrych a zdžětaných ludźi; naša wěra by z wědženja pochadźala.

Nimo tuteje „wopačneje zwjazanosće“ přirodowědomosćow a wěry (kotruž tež w socialistickej dobie hač do kónca wužiwachu, zo bychy Boha njemóžneho a wěru do njeho směšnu činili), su tež někotrežuli wopačne předstawy wo Bohu, kiž chcú naspomnić:

Bóh – „starc ze šědźiwej brodu“. Tutón wobraz chyše Boha wopisać, kotryž wot wěčno

sće „w njebjesach“ trónuje. Njebjesa pak njesu žane městno něhdže w swětnišću, ale je to staw. „Njebjeski měř“, tutón běžny wuraz za přijomnu čišinu, njezwurazni tola tež, zo je tuta čišina w swětnišću!

Jendželščina rozeznawa runje kaž serbsčina mjez kosmiskim njebjom a praji tomu: sky. Bože njebjesa rěkaja porno tomu: heaven.

Bóh – „njebjeski policaj“. Po tutym Božim wobrazu ma so Bóh wo sprawny porjad na swěće starać. „Kak móže Bóh, jeli tajki je, wójny a hlód a tyranow a druge zle wěcy dopušćić?“ slyšiš so wjele prašeć. Při tym je Bóh nam čłowjekam zemju dowěrił. My dyrbimy ju wobdželać a škitać. My čłowjekoj dyrbimy so wo prawo a sprawnosć, wo měř a sprawne rozdželenje kubłow starać. Přeco zaso so Bóh zamołwity

čini za zle na tutym swěće, kotrež my čłowjekoj naparali, zawinowali smy.

Bóh – „awtomatiski pomocnik w nuzy“. Runje w nuzy „modla so“ tež čłowjekoj, kotřiž so hewak Bohu njedowěrjeja, k njemu a proša wo jeho pomoc. Kaž pola awtomata wočakuja woni, zo ma Bóh „rejować“, hdyž my „hwizdamy“. Bóh wobhlada so jako pomocny dželaćer ludźi. My wobchadźamy z Bohom, jako by naš služownik byl.

Bóh – „wupjelnjak“. Džensa wěmy, zo njemjeta Bóh njewjedrowe blyski na nas čłowjekow, ale zo su blyski a hrimit přirodne procesy. My njesměmy Boha za rozjasnjenja znjewužiwać, hdžež smy na hranicy svojich dopóznacow storčili. Wstarym Israelu běchu tohodla hwězdne bójstwa a bójstwa plódnosće (hlej tež spočatk tu-

toho rozpominanja) na rozdžěl k israelskim susodam kruće zakazane.

Na kóncu tutoho rozpominanja chcú zječ: čim mjeńši a wuši je wobraz čłowjekow wo sebi a svojim swěće, čim mjeńši a wuši je tež wobraz, kotryž sej čłowjek wo Bohu čini. Jelizo pak so Bohu jako potajnostnemu zakladej wšeho - tež našeho - žiwjenja přiřłosuje, potom spóznamy lepje, što mysmy a što je zmysl našeho žiwjenja. Lubosć njeda so z měritkom měrić; tola nazhonić ju móžemy. A lubosć, kotruž nazhoni my, přeměnja čłowjeka. Samsne plaći za Boha. Wón móže so nazhonić a wón přeměnja naše žiwjenje.

W třecim rozpominanju chcú pisać wo Bohu, kotremuž so my křescenjo dowěrjamy.

Hač potom strowi Was zaso přečelnje **Wilfried Weißfogel**

Mój pradžěd Handrij Kerk-Rodečanski

Wo Rodečanskim pradžědu so w našim staršiskim domje w Droždzijskej Kerkec pjekarni hustodosć a z česćownosću powědaše. Wosebje četa Gretla, sotra našeho nana a wnučka woneho Handrija Kerka z Rodec, wědžeše zajimawe wěcki powědać. Ja jako mała wěpna holčka nastajich wězo wuši. A hdyž wšo slyšane a pozdžišo čitane dohromady wozmu, widžu swójeho pradžěda jako dostojneho, rjaného, žortneho, swěrneho, pobožneho a mudreho serbskeho muža. Wězo je to

idealizowany wobraz, njejsmy džě jeho wosobinsce znali, tež naš nan a četa Gretla nic. Ale česćownosć a dowěru wobydlerjow z Rodec a wokolnych wsow je sebi dobył, wuzwoli chu jeho tola w léce 1871 do Sakskeho krajneho sejma. W nim skutkowaše hač do léta 1894. Zastupowaše zajimy wobydlerjow Bukečanskich kónčin a to wosebje serbskich burrow. Sam bě wobsedzer kubła w Rodecach.

Narodžił bě so jako syn žiwnosćerja 10.2.1822 w Čornjowje. Kupi pak sej po namrěwstwje Čornjowskeje žiwnosće zhromadnje ze swojeje mandželskej Marju, rodž. Jenčec, tohorunja z Čornjowa, kubło w Rodecach. Młodaj Kerkec mandželskaj buštaj zohnowanaj z pjec džěćimi (3 holcy, 2 holcy). Handrij Kerk bě horliwy Serb. Z léta 1848 bě člon „Maćicy Serbskeje“ a dohle léta bě předsyda Bukečanskeho serbskeho towarstwa. Džowce Marja a Lejna so wudašej a čehnješej z mužomaj do Budyšina a Drježdźan resp. do Kamjenicy. Dweju ze swojich synow daše studować. Staštaj so ze zastojnikomaj. Jenož jeho najmlódši syn Handrij wosta we Lužicy. Dokelž tróšku jakotaše, njepósta jeho na studij, ale daše jeho pjekarstwo nawuknyc. Kupi jemu w Droždzi ju staru česlernju a daše ju pře-

twarić na pjekarnju - mój pozdžiši ródny dom.

Čyła črjoda potomnikow Handrija Kerka je so we wulkej Němskej zhubiła. Jako serbskaj potomnikaj zwostaštaj jeniče mój bratr Měrčin Kerk (wučer na Serbskim gymnaziju) a ja. Mam pak hišće kontakty ze 86lětnej wnučku Handrija Kerka, kiž bydlí w Kasselu, a z jedneju prawnučku, kiž bydlí w Frankfurće nad Mohanom. Wona wobsedzi zajimawe dokumentacije (serbske a němske nowiny ect.) ze skutkowanja naju zhromadneho

pradžěda. Ma je wot swojeje wowki Marje a sej wšitko wulce waži. Rady dopomina so na wopyty jako mlóda holca we Lužicy - w Budyšinje a Droždzi ju.

Lětsa w awgusće wróćichu so 100. posmjertniny Handrija Kerka-Rodečanskeho. Jeho skutkowanje je w Bukečanskich kónčinach za lud a serbstwo jara spomóžne bylo, a tež my potomnicy z česćownosću a lubosću a z wěstej hordosću na njeho spominamy.

Hanka Mikanowa
rodž. Kerkec

Štož tež k aleji słyša

Rozpominanje wo małej serbskej knižce

Chčeš-li z Lohmena do wsy Wehlena přińc, jědžeš zwjetša puć po kastanijowej aleji. Ze swojimi štomiskami, rjanymi při rozkčewje kaž tež při chlódnosći jeje třěchi, je wona dalko a šěroko znata. Wona je najdlěša zdžeržana aleja w Sakskej Šwicy a zawěrnó tež dale. Za wjesne džěći je wona přeco hišće nazymu wazne zetkanišćo, hdyž dže wo zběranje kastanijow.

Je pak tež hišće druhi džěl stawiznow aleje, a tón je wazniši. Słyšu wo nim, dohož w Lohmenje bydlu. Při kastanijo-

wej aleji bě w poslednich lětach 2. swětoweje wójny lěhwo za sowjetskich jatych oficěrow. Kaž so we wsy powěda, je tam „jara zlé“ bylo. Někotři, kiž su tam wo žiwjenje přišli, su pochowani na Lohmenskim kěrchowje. Lěta hižo so prócuju, něšto wjace zhonić, kak je bylo, ludžo su tola widžeć dyrbjeli... Kaž pak tak bywa, pola čmowšich kapitlow drje rady pozabywamy. Znajmjeńša njesym wjele zhonił. A po oficialnym kładženju wěncow za NDRski čas sym najskerje jenički Lohmenjan, kotryž hdys a hdys někotre kwětki na row jateho položil. Kěrchow słyša wosa-dže.

A nětko k serbskej knižce. Lěta hižo wokoło njeje chodžu,

hačrunjež scyla droha njeje, a sym sej ju hakle njedawno kupił. Měnju dopomnjenki Pawoła Grojlicha-Bukečanskeho: Lětačmy nadźije. Dóstach ju w Budyšinje w Smolerjec kniharni a počach hnydom na dompuću – jědžech po překrasnej železniskej čarje po našej Łužicy na Budestecy – Wjazonc – Nowe Město –, w njej čitać.

Jara překwapjeny nadeńdžech nětk wobšěrne wopisane toho, štož so mjez Lohmen-skimi wobydlerjemi jako „zlě“, měni. P. Grojlich je dyrbał jako tołmačer w lěhwje džělač. Nochcu surowosće wospjetować, kóždy njech je sam čita.

Za mnje wosobinsce je z tym bolostny běly blak w stawiznach přestał eksistować. Zhonich pak tež dalje překwapjence, bě džě knjez Grojlich w

powědanju našeho džěda a našeho nana stajnje wysoko čescěna wosobina. Wonaj džělačaj tohorunja w grafiskim přemysle (naš džěd bě tež při w knižce dokładnje wopisanym a w jeho pozadkach wobswětlenym mišterskim pruwowanju knjeza Grojlicha přitomny) a měještaj drje přeco bohate a dobre zwiski k njemu. Čim dźakowniši sym awtoraj, zo je mi z knižku pomhał wažne dopomjenki wobchowac.

Tež tutón džěl słuša ke kastanijowej aleji w Lohmjenje.

(Snano powjedže raz puć serbskeho busa přez Lohmen, t.r. přez Lohmen jědžeše drje hižo wjacekróć, snano pak tu raz zastanje. Podpisany by pućowacych rady ke kastanijowej aleji wjedł.)

dr. Christian Keßner

Přeprašenje

Serbske ewangelske towarstwo přeprašuje wšitkich sobustawow a zajimcow na sobustawsku zhromadźiznu **31. oktobra 1994 w 14.00 hodź.** na Michałsku faru w Budyšinje.

Dnjowy porjad

1. rozprawa w dotalnej džěławosći a předewzaća za 1994
2. zabawna zhromadnosć

Kónc: někak w 16.30 hodź.

M. Wirth, předsyda

Hłós pólskeje ewangelskeje reformowaneje cyrkwyje

W tutym léce spominamy swjatočnje na někotre podawki z našeje zańdženosće, kotraž su so na wěste wašnje na wosud Pólskeje a pólskeho naroda wuskutkowali. Myslimy mjez druhim na 200lětnu róčnicu Košciuszkeho zběžka, na 50lětnu róčnicu bitwy pod Monte Cassino a Warsawskeho zběžka. Přichodne léto minje so poista lět wot zakónčenja 2. swětoweje wojny.

Tute róčnicy njedopominaja jenož na zańdžene poražki a dobyća, ale tež na hač do džěnskeho trajace njezbožo wjele Polakow, kotřiž buchu we wuskutku tutych dramatiskich podawkow za hranicu Pólskeje wuhnaći a rozbrojichu so po cyłym swěće, hačrunjež nama-ka džěl z nich wótčinu w druhich krajach a dobre wuměnjence za přebywanje, wohrožeše so tola jich wosud wot druhich.

We wulkim kraju něhdyšeho Sowjetskeho zwjazka su we wjetšich a mjeńšich skupinach abo hustohdy dospołnje wosamoćeni Polacy žiwi — potomnicy wuhnatych hišće z carskeho časa, něhdyši jeći sowjetskich lěhwow abo swójby, kotraž buchu deportowane z prjedawšeje narańšeje Pólskeje do nutřkowneho kraja tehdyšeho ZSSR.

Eksistencne wuměnjence wjetšiny z nich njedadza so přirunać w žanym nastupanju ze žiwjenskim wuměnjencem přerěznej pólskeje swójby, kotraž bydli w domiznje. Jich čłowjeske a wobydlerske prawa su husto jara wobmjezowane a ekonomiska situacija je jara hubjena.

Woni słušeja k ludžom, kotřiž su najbóle potrjecheni a kotřiž maja wuskutki njezboža njesć, kotraž je na naš kraj při-

šlo. Džěl z nich chce so do wótčiny wrócić.

W samsnym času přežiwa wótčina sama čezke časy a bědži so z komplikowanymi socialnymi a ekonomiskimi problemami, kotraž nastachu přez přetwar politiskich, towaršnostnych a hospodarskich strukturow. Wona waha před možnosću, krajanam so nawróćić a doma so zasydlit dać.

Pólska ewangelska reformowana cyrkwe je sej wědoma, kak wulka je skala tutoho problema a kak čezke a komplikowane by tute předewzaće było. Při wšěm přejemy sej z wutroby, zo bychmy jako cyła towaršnosć tutu wulku zhromadźensku prócu na so wzali a při wzašli krajanow, kotřiž chcedza so domoj wróćić. Chcemy tohorunja, zo by pólske knježerstwo — wothladajo wot toho, kotra strana by wokomiknje knježiła — wšitko činiło, štož w tajkej situaciji dyrbi demokratiske a suwerene knježerstwo činić. Namołwjamy parlament a knježerstwo, zo byštej nanajručišo tutón čezki problem rozwjazał a nuzne předewzaće do skutka stajiloj. Njeschwalimy pak samowólne a njezamowite zadžerženje ani prózdne slubjenja, kotraž mjez našimi krajanami ludace nadźije budza.

Powšitkownje wažny a přirodny je při tym nadawk cyrkwy, zo bychu wróćacym krajanam pomhali a jim stvorili domjacu atmosferu. Tohodla su čłonojo ewangelskeje reformowaneje cyrkwyje zwólniwi, podpěrać tute prócowanja a runje tak kaž druzy pomhać při zasydlenju w nowych poměrach ludžom a swójbam, kotraž so do domizny wróća.

Wjelekróć smy nazhonili jako jednotliwcy kaž tež jako cyrkwe, zo njemóžne a pozdaću njepřewjedliwe wěcy stanu so z Božej pomocu móžne a realne. Tež tohodla dowěrmy tutu naležnosć w modlitwach Wšehomócnemu Bohu. Nadźijamy so toho samsneho wot wšitkich wěriwych Polakow njehladajo na jich wuznaće. Jeli zložimy wosud našich krajanow w cuzbje a jich nawrót kruće do Božich rukow a jeli runaja so naše přeća Božej woli, tak dostanjemy wot Boha trěbne mocy a namakamy srědky k zwoprawdženju tutoho čezkeho nadawka.

W mjenje synody ewangelskeje reformowaneje cyrkwyje
dr. Witold Brodziński,
 předsyda synody
Zdzisław Tranda,
 biskop

Warsawa, 20. meje 1994

Za Marthu Šewčikowej

Štož je zeznał Marthu Šewčikowu z Njechornja, wudowu serbskeho ludoweho basnika Jurja Šewčika-Komorowskeho, drje ju lědma zabudže. Čělnje bědna, ale jasneho a hibičiweho ducha, zamó wona wopytowarja wokřewić ze zajimawosćemi ze starych časow, powědane w rjanej ewangelskeje serbsčinje.

Sy-li do jej žiwnosćerskeho staršiskeho doma zastupił, sy dyrbał přeńć wochěžu a kuchnju. W stwicy by starušku nadešoł, sedžacu na konopeju. Na blidže před nje stajnje serbske nowiny, Pomhaj Bóh a zwjetša tež serbska kniha ležachu. Mała polca na scěnje, telewizor w rózku, kachle a něšto stólcow wudospołnichu skromnu stwicu, kotraž bě swět knj. Šewčikoweje. Na pjatnaće lět wona wjace z domu njepřindže.

W pódlanskej dobrej stwě

wotměwachu so wjackróć wob léto bibliske hodžiny. Druhdy, hdyž bě wopytowarstwo po tym, so wone w serbskej řeči wotměwachu.

Nad kóždym wopytom, předewšěm serbskim, so wona rozradowa. W poslednich lětach pak bywaše toho stajnje mjenje.

Martha Šewčikowa zemřě 88lětna dnja 28. julija 1994, wumóžena wot doholětnjeje, z wulkej sčerpnosću njeseneje čělnje bėdy. Smy chudši bjez jeje čičeje, hłubokeje lubosće za wšo serbske.

K spominanju na Marthu Šewčikowu njech su wozjewjene tute rjadki, napisane po wopyće pola tehdy 81lětnje dnja 12. januara 1987:

Wjerš pomazy, wjerš pomazy. Sydńće so tola. Chcu jenož hišće dorumować swoje snědanske wěcy. Hdže da stej mo-

jej pomocnikaj? Tu je přeni a hdže je tamny kij? Dočakńće, doniž njejsym so hač ke konopej dokrosniła. To však pomalu dže, ale derje, zo šće tak dže. Minka, micka, hdže da sy? Ach tamle, pod kachle je sej zalězła. To je jeje najwěsćiši schow před cuzymi. Hewak wona přeco pódla mje na konopeju leži.

Wo mojim mužo chceće što wědźec? To byšće dyrbjala před něšto lětami přinč, nětkle sym tak zabyciwa. Z džěcatstwa wěm so hišće na to atamne dopomnić, to mi druhdy tak přez mysle chodži, ale što je wčera bylo, to sym hižo zabyła.

Rodžił je so mój muž w Komorowje wosmeho awgusta nul tři. Staršej mještaj tam srěnje ratarstwo, tak na sydom, wosom hektarow, a jednoho konja. Pozdžišo, za mój čas w Komorowje, mējachmy dweju konjow, tajkej mjeńšej. Mój muž je w ratarstwe džěłal z małosće sem, njeby tež ničo druheho činić chcył. Mój z mužom smój dyrbjal statok w Komorowje přewzać, ale potom je wšo hinak přišło.

Kak smój so zeznałoj, hdyž běch ja z Njehornja a wón z Komorowa? Mój muž bě tajki prawy Serb, tomu je so wšo serbske lubiło. Tehdy je wón w Jenkecach džěłal, pola swojeho kuzenka w ratarstwe a my mējachmy w Njehornju serbski swjedžen wot „Zerjow“, a wječor běchu reje. Tak je to přišło.

Sym tehdy w „Zerjach“ sobu spěwala. Serbske wědomje tehdy měła njejsym, běchmy tola w Njehornju wšitcy Serbj. W mojim šulskim času běštaj tu dwaj Němcaj, na wjace so njemóžu dopomnić. Moja susodka, štož bě moja přecelka, běše w „Zerjach“, a to sym sobu šla. To je tak wokoło so přimało, a to sym wšitcy šli. Je so nam lubiło to spěwanje, a smy hromadže wjeseli byli. Wustupy tež mējachmy. Na serbski wječor w Mikowje wěm so dopomnić, tam je Pawoł Jenka słowa rěčał, student wón tehdy hišće bě.

Sokołka njeběch. Hdyž bě swjedžen, sym tam byla, ale na zwučowanja njejsym chodžiła. Smy měli doma tola wjele džěła a njejsmy mohli kóždy wječor přec. Ale na Wšosokołskim zlěće w Praze sym byla, to smy na 180 Serbow jěli, nazběrane z

cyteje Łužicy. To je mje tehdy tak zahoriło, zo sym cyte žiwjenje druhdy na to myšli.

To narodne wědomje je wjele přez serbske towarstwa přišło. Někoho je primnyło, někoho snadź nic. Ale zaklad je ze staršiskeho domu přišoł, sej myslu. Kak je to prjedy bylo? Ničo njejsmy němsce mohli, hdyž smy do šule přišli. A što je džensa? Ze starymi w Njehornju móžu hišće serbsce rěčec, z młodymi nic. Někotři serbsce w šuli wuknu, ale što to je? Štož wot doma njeprindže, je zhubjene. To je najwjetši zmylk, zo su so Serbj a Němcy hromadže ženili. Serb a Němc mataj kwas a hižo je hotowo. Nacije su dočinili, ludžo su měli strach, a da bě tež hotowo. Samo wot mojego přiwuznistwa je so wšo přeněmciło. Jenoz jedna ma serbske džěci, wnučka mojeje mužoweje sotry. W Berlinje bydli, němskeho muža ma, ale jeje džěci serbsce rěča. W lěcu su tu byli na wopyće, haj, džěci z Berlina serbsce móža.

Mój muž je baseň pisał, zo ma sej serbski pachol serbske holičo wzać. Njewěm wjace, kak džěše, wšitko zabudu. Mužowe basnje sym sej chowala, rukopisne a čišćane. Ale hdže je mam? Hdyž su horjeka na najstwě byli, je mało wuhlada, zo je zaso namakam. Jow so nětko wšo přeměnja. Samo we wochěži su scěny zwutorhali, či młodzi, kiž chcedza tu začahnyć. Wšo dyrbi nowe być. To přindže z toho, zo njejsu wjace tak spokojni, kaž smy my to byli. Ale staraja so woni wo mnje, to njemóžu hinak prajić. Kóžde ranje přindže wona, prjedy hač na bus dže, a mi něšto k snědani staji, a wuhlo a drjewo a wšo, štož trjebam, mi woni přinjesu. Što by hewak ze mnu bylo, hdyž tola hižo lěta wjace z domu njemóžu?

Sydom lět hižo jow wokoło kokam sedžo. Do toh sym hižo něšto lět z kijom chodžiła a potom sym padnyła tu před durjemi a sej nohu zlamala. Poł lěta sym ležala w chorowni, kósc njeje wjace prawje hromadže zrostła, a tak tu nětk tajka sym. A při tym sym čas žiwjenja jedy jenički mól lěkarja trjebala, a to bě něšto z wutrobu, kaž su mi prajili.

Njewidžu tež wjac tak prajće, to přindže jedne po dru-

him. Derje, zo hišće čitać móžu, wulke pismo tak wučitam a při małym mi pomhala lupa. Najradšo čitam něšto serbske. Džensa mam připódlu tež němsku nowinu, ale to serbske je mi najlubše. W našim domje smy prjedy „Serbske Nowiny“ čitali, němske njemějachmy. W šuli we Worcynje smy tež něšto serbsce čitać nawuknyli, to bě za čas wójny, ja sym nul šěsć rodzena. Bibliske stawizny mējachmy serbsce, hewak bě wšo němsce. Po wójnje bě potom něšto wjace serbskeho w šuli. Młodeho wučerja tehdy dostachmy, z nim smy spěwali „Naš njeboh džěd“ a „Chcył něhdy w holi Mužakec“. To bě wšo. Wučer bě Serb, rodzeny z Łupoje, ale njejsym za tym přišla, zo bě Serb, pozdžišo to hakle zhonich.

Hdyž běchmy ze šule domoj, čakaše džělo. Mějachmy někak sydom hektarow a k tomu jednoho konja. Hólca a holcu mējachmy, hdyž běchmy hišće małej, ja a Gusta, mój poldra lěta młódsi bratr. Hdyž běch dawno hižo ze šule, sym w Budyšinje słužiła. To chcych přeco rady, něšto hinaše nawuknyć a zeznać hač doma. Ale dołho njejsym móhla wostać. Mać je znjezbožiła, kruwa je ju kopnyła a z toho je cyte žiwjenje něšto z nohu wobchowala. Lěto po tym je nan wumrěł, a sym dyrbjala domoj. To móžeće sej myslić, kajke je to bylo, ja 23 lět a bratr 21.

Štyriatřiceći smój kwas swjećiloj, mój muž a ja. Doma pola njeho w Komorowje smój džěłaloj w ratarstwe z jeho staršimaj a z jeho bratrom a swakowej. To bě zbožowny čas. Muž je pódla basnił, a na serbske swjedženje smy chodžili. Ja šće so wěm dopomnić, kak sym z dwěmaj tamnymaj stała na jewišću. Smy předstajili serbske barby, wosebitu drastu smy sej dali zešic a chór je k tomu spěwał: „Bratřa, dajće městno spěwaj“. To bě tak rjenje, zo to ženje njezabudu.

Bórže přindžechu nacije, mojeho muža su tež lepic chcyli, ale to so jim njeje poradziło. Jónu su nacije pola nas doma pobyli, chcychu pjenjezy serbskeho towarstwa w měc. Muž bě runje pola susoda, smy po njeho šli, ale muž ani pokladnicu njeměješe, ta bě pola Felfy w Trupinje, a smy jich tam póstali.

Su drje ju sobu wzali, při tym ani rěče hódnoh njebě, štož tam nutřka bě, tych por feńkow. Je jim tola hańba dyrbjala być.

Na započatku štyriatřiceći je dyrbjal muž do wójny, w januaru mi so zda. Njemóžu prajić, kak mi tehdy bě, to přejara boli. To ničto njemóže sobu čuć, to bě žalostnje. Běchmy tak zbožownaj hromadže.

Na rańšim boku je muž był, w Ruskej a Pólskej. Z konjemi je tam jězdził a wozył wšelke, štož su trjebali. Skoro kóždy džeň je mi list pisał, a nadobo, nimale na kóncu wójny, žane listy wjace njeprindžechu. Přeco sym nadžiju měła, zo wón zaso přindže, snadź zo su jeho něhdže tyknili, zo njemóže pisać. Wšudže sym so prašala, ničo njejsym zhonila.

Sydomaštyrceći sym z Komorowa wróco do Njehornja, doma běše jenož Gusta sam do džěła. Wón njebě ženjeny, a mać bě stara a je pjeć lět po wójnje wumrěła. A potom je rěkało: Wšitcy ječi budu pušćeni. Tehdy sym čakała a čakała a so ničoho njedočakała.

Z Gustu smój tu potom džěłaloj, ludžo ze wsy su namaj pomhali. Husto sym so prašala, kak smój to móhloj dodžělać. Što smy wšo dyrbjeli přetrac a wutrac. Pozdžišo je přišlo produrstwo. Hdyž je kón přec šoł, su mi sylzy běželi: To je tak, hdyž kón z domu dže. Tež Gusta je plakał. Hdyž su kruwy z dwora šli, mi njebě tak zlě, jen měješe tak syte wšo.

Džensa na kóčce tak wisam. Njedawno bě wona dwě njedzelo přec. Kak je mi to zlě bylo přeni tydžen! To samsne z kurami. Na kóncu mējach hišće dvě, a přeco stej hnydom přilecałoj, hdyž přindžech jimaj zorno sypać. Ale potom jej njemóžach wjace zastarać. Gusta bě njebohi a ja z dwěmaj kijomaj. Či młodzi, kiž so wo mnje staraja, su jej potom zarězali. Njeprajće jenož mi nič, hdy to činiće, sym jim prajila. Hdyž ta grawociwa wójna njeby byla, by wšo hinak přišlo, to ja njebych tu tajka sedžala.

Minka, Minka! Wona ma přeco hišće strach a sej njezwěri ze swojeho wěsteho schowa pod kachlemi. Ale lědma zo budžemoj zaso samej, Minka a ja, to wona wulěze a budže zaso ležec pódla mje na konopeju. T.M.

Jurij Šewčik

K žnjowemu džaknemu swjedženju 1944

*Sy pominył so, léčny čas,
a přinjest sy nam nazymu.
Tuž tež za jedne lěto zaso
te lube žně su pod třechu.
Za čož wšěch ludži wutroba
njeh Bohu džak a chwalbu da.*

*Kak hewak wšo so radowaše,
hdyž rjane žně Bóh wobradži.
Wša próca jako hra so zdaše,
kiž na žnjach wšak so nałoži.
A luta radosć, wjesele
mjez žnjencarjami knježeše.*

*Wot druhich lět pak rozeznawa
so jasnje lěto lětuše,
hdyž hrózbna wojna wotwołata
bě sylne mocy mužace.
Zo lětsa snopy na polu
so ze sylzami mačachu.*

*To njemóže być radosć žana,
ně, bół či dže přez wutrobu.
Hdyž widžiš džětać
staroh nana
a same žony na polu,
wot kotrychž džěto žada so,
kiž dže přez mocy daloko.*

*A tola džak a chwalba stuša
tež lětsa Bohu Wjeršnemu!
Tuž jeho chwaldžens naša duša,
zo žohnował je prócu wšu.
Tak zo so z jeho pomocu,
te žně zas domoj zdžětachu.*

*Wón chcyl je nam tež wobarnowac
nětk přede wšitkim njezbožom.
So swěru chcemyk njemu wołac,
zo zdžerzał bynam dwór a dom.
A hrózbnu wojnu zastajil
a nas wšěch zaso zjednočil!*

Z luteje džakownosće k Bohu,
zo je wón wšu Wašu prócu
a džěto, kiž sće lětsa
bjez mojeje pomocy nałožić
dyrbjeli, žohnował, sym
Wam zbasnił tutón džakny
žnjowy kěrluš.

Waš Jurij

Serbske ewangelske towarstwo

Wustawki

§ 1 Mjeno a sydło

(1) Towarstwo nosy mjeno „Serbske ewangelske towarstwo z.t.“.
(2) Sydło towarstwa je Budyšin.

§ 2 Zaměr a powšitkownowužitnosć

(1) Zaměr towarstwa je spěchowanje serbskeho ewangelskeho žiwjenja. Tutón zaměr so wosebje zwoprawdźuje přez podpěru serbskich cyrkwinskih zarjadowanjow, přez kubłanske a informaciske zarjadowanja a projekty, kotrež słuža přestowanju serbskeho ewangelskeho herbstwa abo druhim potriebam ewangelskich Serbow.
(2) Towarstwo ma jenož a bjezposrědnje powšitkownowužitne a cyrkwinske zaměry w zmysle wotrězka „Dawki zničace zaměry“ Wotedawkoweho porjada. Towarstwo skutkuje njesebičnje; wone nima žane swójske hospodarske zajimy. Srědky towarstwa smědža so jenož k spjelnjenju wustawkoweho zaměra wužiwać. Člonoj njedóstawaja žane dary a podpěry ze srědkow towarstwa. Nichtó njesmě měć lěpšiny přez wudawki, kiž so njeznjesu ze zaměrom towarstwa abo přez njepoměrnyje wysoke zaplaćenje.

§ 3 Člonstwo

(1) Sobustaw móže kóždy přirodna wosoba wot 14. žiwjenskeho lěta kaž tež juristiska wosoba być, kotraž připóznawa wustawki towarstwa.
(2) Člonstwo so započina z podpisanjom přizjewjenja a z wobkrućenjom sobustawstwa přez předsydstwo.
(3) Kóždy sobustaw ma lětny přinošk wotpowědnje přinoškowemu porjadaj plaćić.
(4) Člonstwo so konči
a) ze smjerću sobustawa,
b) přez pisomne wotzjewjenje, zapodate jednemu ze sobustawow předsydstwa,
c) přez wuzamknjenje z towarstwa.
(5) Předsydstwo móže sobustawa, kotryž je zajimy towarstwa w sylnej měrje zranił, přez wobzamknjenje z towarstwa wuzamknjeć. Jeli so wuzamk-

njeny sobustaw w běhu 8 nje-džel po dóstaću wobzamknjenja pola předsydstwa hórši, rozsudži sobustawska zhromadźizna.

§ 4 Organy towarstwa

Organaj towarstwa stej sobustawska zhromadźizna a předsydstwo.

§ 5 Sobustawska zhromadźizna

(1) Sobustawska zhromadźizna wobzamkuje
a) wo wšitkich zakładnych naležnosćach towarstwa a wo wuznamnych nowych předewzaćach,
b) wo załoženju a džělowym wobłuku podskupinow towarstwa,
c) wo rozprawje předsydstwa a rewizorow,
d) wo přinoškowym porjedze
e) wo pohóršku při wuzamknjenju sobustawa,
f) wo změnje wustawkow a towarstwoweho zaměra,
g) wo rozpušćenju towarstwa.
(2) Za wobzamknjenja po § 5 wotrězk 1 su sćehowace wjetšiny trěbne:
a) do d) jednora wjetšina wotedatych hłosow přitomnych sobustawow,
e) a f) wjetšina třoch štwórcinow wotedatych hłosow přitomnych sobustawow,
g) dvě třeciny hłosow wšitkich sobustawow towarstwa.
(3) Wobzamknjenja a protokole maja so wot předsydy a zapisowarja podpisać.
(4) Sobustawska zhromadźizna woli předsydstwo a rewizorow na dvě léce.
(5) Sobustawska zhromadźizna schadźuje so znajmjeńša jónu wob lěto. Wona so přez předsydstwo najpozdzišo dvě nje-dželi do toho přez zjawne přeprošenje w přihódnych serbskich časopisach a nowinach zwola.
(6) Sobustawska zhromadźizna ma so w běhu dweju měsacow zwolać, hdyž sej to znajmjeńša pjećina sobustawow pisomnje wot předsydstwa žada.

§ 6 Předsydstwo

(1) Předsydstwo wobsteji z předsydy, pjećoch dalšich so-

bustawow a serbskeho superintendenta. Wšitcy sobustawojo předsydstwa dyrbja stawy ewangelskeje cyrkwy być a cyrkwinske prawa wobsedjeć. Wone je kmáne k wobzamknjenju, hdyž su znajmjeńša štyrjo sobustawojo přitomni.
(2) Předsydstwo so woli wot sobustawskeje zhromadźizny. Znowawuzwolenje je móžne. Předsydstwo džěta hač do wuzwolenja noweho předsydstwa.
(3) Zloža-li sobustawojo předsydstwa w běhu wólbneje periody swoje zastojnstwo, móže předsydstwo z jednorej wjetšinu druhich sobustawow towarstwa za zbytk wólbneje periody powolać.
(4) Předsydstwo ma zamołwitosć za zwoprawdźenje wobzamknjenjow sobustawskeje zhromadźizny a za wukonjenje běžnych nadawkow. Wone přihotuje sobustawsku zhromadźiznu.
(5) Předsydstwo wuzwoli ze swojich rjadow předsydu, zapisowarja, zamołwiteho za financy a postaja třoch zamołwitych za prawniske zastupowanje.

§ 7 Prawniske zastupowanje

(1) Towarstwo so na sudnistwje a zwonka sudnistwa zastupuje přez předsydstwo.
(2) W prawniske wobchadze so towarstwo přez dweju sobustawow předsydstwa zastupuje.

§ 8 Rewizoraj

Sobustawska zhromadźizna woli na dvě léce dweju rewizorow, kotraž njemóžetaj předsydstwu přislušeć. Wonaj přeprowujetaj lětnje financy naležnosće a rozprawjaj wotym sobustawskej zhromadźiznje w samostatnej rozprawje.

§ 9 Wobchodne lěto

Wobchodne lěto towarstwa je kalendrowe lěto.

§ 10 Kónčne postajenja

(1) Zamóženje towarstwa so při jeho rozpušćenju rozdžěli po jenakich džělach tym ewangelskim cyrkwjam, na kotrychž teritoriju je towarstwo skutkowało. Wone maja je jenož nałožować za předewzaća, kotrež wotpowěduja zaměram towarstwa.

(2) Tute wustawki nabudu płaciwośc ze zapisanjom do towarstwowego registra. Njeswaćidło, 18.6.1994

Přinoškowy porjad

1. Sobustawski přinošk masčehowacu wysokosc:

● přistajeni a džělačerjo 60,- hr/lěto

● rentnarjo 24,- hr/lěto

● šulerjo, studenca, wojacy, bjezdžětni, hospozy a přijimarjo socialneje pomocy 12,- hr/lěto

● towarstwa a druhe juristske wosoby 60,- hr/lěto

2. Lětny přinošk ma so hač do 30.6. kóžděho lěta na konto towarstwa přepokazać. Předsydstwo wupisuje wobkrućenja wo darach.

3. Předsydstwo móže sobustawam, kotřiž njemóžeja přinošk zapłaćić, tutón džělnje abo cyle spuščić.

4. Na lěto 1994 płaci so počojca lětněho přinoška.

5. Štož njeje swój přinošk dvě lěće dołho zapłaćić, zhubi prawa sobustawstwa.

ru Missouri synody w Springfield, Illinois. Tu zezna so z texaskim Serbom Urbanom, kotryž bě jako džěćo ze staršimajz Kubšić do Serbina wučahnył. Serbska zetkanka Kosyka nimoměry zwjeseli, ale dołho wón tu njewutra, dokelž běchu jemu nabožne nahlady Missouri synody přežara konserwativne a dogmatiske. Na seminarje liberalnišeje lutherskeje cyrkwyje w Chicago dokončiči 1885 swoje wukubłanje.

Po krótkim skutkowanju jako duchowny w staće Iowa wróci so Kosyk 1886 do Wjerbna. Prócowaje so wo farske městno w Serbach, ale podarmo; němska cyrkej njepřipóznawaše ameriske teologiske studije. Kosyk so tuž rozsudži k nawróteju do USA a skutkowaše na to w pjec wšelakich wosadach w Nebraska a Oklahoma, doniž so 1913 na wuměnk njepoda.

Na Serbow Kosyk w cuzbje njezapomni. Najwjětša radosc jemu bě, hdyž w Nebraska nadeńdže sydlisći delnjoserbskich wupućowarjow. Jich kaž tež texaskich Serbow namolwješe k darowanju pjenjez za twar Maćičneho domu w Budyšinje. Tež swoje serbske basniské pjero z ruki njepołoži. Ženje pak Serbin njewopyta, najskerje dokelž bě jemu tamniši kruty Missouriiski duch přežara přeciwny.

Byrnjež bě Kosyk w dobrych wobstějnosćach žiwy, bě jeho wosud tragiski. Žedžba za Łužicu jeho njewopuščiči; mandželstwo z Němku, kotraž so jeho serbskemu džětu směješe, njebě zbožowne; jenički syn w młodych lětach smjertnje znjezboži.

Mato Kosyk zemrě 22. nowembra 1940 na swojej farmje w Albion, Oklahoma. Powěsć wo jeho smjerći hakle lěta pozdžišo do Łužicy dóńdže.

During

During bě Serb, rodzeny w Choćebuzu, a skutkowaše w swojim ródnym měsće jako prawiznik. Lěta 1841 wuda w Berlinje z nakładom 5 000 eksemplarow delnjoserbsku nabožnu knihu, přeložk Gosneroweho spisa "Droga k zbožnosći".

Wlěće 1848, cyle na spočatku wupućowarskeje žofmy,

woteńdže ze swojbnymi do USA. W delnjoserbskim Casniku da 1849 wotčišćeć wobšěrnú rozprawu swojeho přejězda. Dojěwši do New Yorka, poda so dale do města Sandusky w staće Ohio, hdžež so na duchownstwo kublaše. Po połlěće woteńdže do Cincinnati, Ohio, hdžež so jeho slědy zhubja. Hakle po lětdžesatku so z připadom zaso nadeńdu:

Hdyž so Mato Kosyk 1885 w Mt. Pulaski, Illinois, ordinowaše, zwěsći překwapjeny, zo bě tudyši dostojny farar During z Choćebuzu. Po njewočakowanej zetkance připóšla Kosyk jemu swoju knižku wo serbskim kwasu w Błotach. During z njeje z připóznaćom zwěsći, zo bě delnjoserbsčina z toho časa, zo bě wón Łužicu wopuščičił, wuznamny postup dožiwił.

Dalši serbscy fararjo

W zašłym lěstotku skutkowaše w USA hišće tójšto dalších Serbow w duchownym zastojnstwje, wo kotrychž pak lědma něšto znate je. Wo nich zhoni my jenož z krótkich přispomnjenjow, rozbrojenych w listach, spisach a rozprawach. W nadziži, zo sosnadž pozdžišo poradzi, wjacje informacijow wo nich zezběrać, njech so tu podate dotal znate pokazki na nich.

Serbske Nowiny rozprawjeja 7.12.1872 wo konferency duchownych Missouri synody w Serbinje, na kotrejž so sydrom fararjow wobdžěli, tfo Němcy a štyrjo Serbja. Ze Serbow mjenuje so nimo nam znatych duchownych Kiliana, Palmera a Profta hišće Jan Schmidt (Kowar) z Jiłoc.

Wo serbskim fararju ze samsnym swojbnym mjenom pisa w swojej knize „In Search of a Home“ tež ameriski profesor George Nielsen. Wón napomni, zo bě sej 1873 založena serbska wosada we Warda, wsy blisko Serbina, jako swojeho přenjeho duchowneho powołała Serba **Andreas Schmidta**, kiž pak bě powoľanje wotpokažal. Tamne spisy mjenuja samsne mjeno a samsny podawk, maja pak Schmidta za Němca, kiž bě z fararjom w Louis Settlement (džensa Swiss Alp), přewažnje serbskeje wosady, založenej wot Jana Kiliana

Trudla Malinkowa

Serbscy ewangelscy fararjo w USA

(pokročowanje)

Jan Proft

Rodzeny 1844 w Malećicach za Wósporkom bě Proft nawuknył powoľanje blidarja a bě jako tajki w Budyšinje džělał. Dokelž bě so čul powoľany za misionara, bě zastupił do misionarskeho wustawa Louisa Harmsa w Hermannsburgu pola Hannovera. Wottam je wupućował do USA a swoje teologiske studije dokončiči na wustawje Missouri synody w St. Louis.

Dokelž bě Serb, powoła so Proft 1870 do nowozaloženej wosady w serbskim sydlišću Fedor njedaloko Serbina. Spočatnje wukonješe jenož wučerske džělo, doniž so 3. septembra 1871 tež za duchowneho njezapokaza.

Proft bě muž praktiskeje powahi a njepomhaše ze swojimi blidarskimi nazhonjenjemi při twarach cyrkwjow jenož swojeje wosady, a letež w Serbinje a w njedalokim Warda. Wosebje čězke rězbarske džěla za nutřkowne wuhotowanje Božich domow wukonješe sam. K Janej Kilianej haješe přecelske zwiski a nawučiči Kilianoweho srjedźneho syna Bernharda zakłady blidarskeho powoľanja.

Hačrunjež bě wosada z wjetšeho džěla serbska, žadaše sej wot Profta přewažnje němsku cyrkwinski službu. Serbske kemše mějachu so spočatnje jenož štyri króć wob lěto wotměć, pozdžišo sej přeřachu měsacnje serbsku Božu službu.

Profta hluboko porazy, hdyž jemu mandželska po porodze

mortweho džěsca zemrě. Wón pochowa woběju na preriji, něšto kilometrow zdalene wot Fedora, a natwari sej dom w bliskosci jeju rowa. Dokelž z tu teje zdalenosće swoje džělo hižo porjadnje wukonjeć njemóžeše a dokelž bě často chorowaty, sej wosadni jeho wotstup žadachu.

Z fararjom wopuščiču wjacore swojby Fedorsku wosadu a založicu sej 1876 nowu na preriji blisko Proftoweho doma. Połdra lěta wón nowej wosadze služěše, doniž njewoteńdže 1877 jako farar do Sherman w sewjeru Texasa. Wottam powoła so 1879 za duchowneho do stata Missouri. Dalši wosud Jana Profta njeje znaty.

Mato Kosyk

Najwuznamniši Serb w USA nimo Jana Kiliana bě Mato Kosyk, rodzeny 18. junija 1853 na žiwnosci w delnjolužiskim Wjerbnje. Z podpěru wosadneho fararja zmóžni so jemu wopyt gymnazija w Choćebuzu. Po docpěću srjedźneje zrałosće 1873 džělaše štyri lěta jako železnicar w Lipsku. 1877 so wróci do Wjerbna. Ze swojjej literarneje nadarjenosću wobhačeše delnjoserbske pismowstwo. Jako basnik, soburedaktor nowiny a sobudžělačer při redigowanju spěwarskich zabra bórže wuznamne městno mjez Delnjoserbami.

1883 woteńdže Kosyk do USA, zo móhl so stać z duchownym. Samsne lěto zahaji swoje studije na teologiskim semina-

na. Možno pak je, zo bě Andreas Schmidt Serb a zo je snadź samo identiski z horjeka mjenowanym Janom Schmidtom (Kowarjom).

W Texasu wuchadźaca lokalna nowina „Giddings Deutsches Volksblatt“ wozjewi 2.4.1931 dopomjenki němskeho fararja Birkmanna, kiž bě dołhe lěta z duchownym w serbskim sydlišću Fedor. Wón naspomni, zo bě so Fedorska wosada 1875 po wotchadze Jana Profta prócowała wofararja Sommera z Baltimore, kotryž bě so jej doporučil, dokelž bě rodzeny Serb. Sommer pak wotpokaza powołanje. Bohužel tamne spisy, kiž so zaběraja ze stawiznami Fedora, tutón podawk njenaspomnja.

(Pokročowanje slěduje)

„Čertowa kowarnja“

*Fantastiske powědančko
Jurja Krawže*

Naročna lektura za młodych a starych je nowa twórbaz pjera Jurja Krawže, kotraž je kónč lěta w LND wušła. Hižo z motom powědančka - kowarjo a kuzlarjo su ze samsneho hnězda - so pokaza na to, zo wjedže nas awtor do realneho swěta kowarja a fantastiskeho kuzlarja, zo pak njeje kruteje mjezy mjez realnym, dziwnym a dziwotwornym.

Realny swět je w powědančku fiktivna wjesna kowarnja pola Sprjewjenca w pózdnim srjedźowěku. Sprjewiny kowar-wudowc kowari tam ze swojimi třomi synami železny naporjad za dom, dwór a wobchad. Najstarši syn Handroš je druhokowar, młodsí Jaroš džěla při wohnišću, a najmłodsí syn Luboš ma kucharić. Ko-

warska idyla so zniči. Dziwny jězdny, franski ryćer, da kowarjej nadawk, jemu za tři dny dospołny brónjowc wudžětać, za to kiwa mištrej rjana mzda. Z tutym brónjerskim nadawkom zaléze sej kowar do čertowskich wuskosćow...

Jurja Krawžowe fantastiske powědančko je kaž Jurja Brězanowy Krabat přinošk k diskusiiji wo nowym měridle postupa a wo trěbnej poměrnosti we wašnju žiwjenja. (Reiner Janec) Titulne wuhotowanje knihi, kotruž měli starši džěcom srjedźnych lětnikow a młodostnym do ruki dać, je wobstarała na tohorunja fantastiske wašnje Jutta Mirtschin. Powědančko je hódny přinošk k nastacu a rozrostej młodeho serbskeho čitarstwa.

Powěsće

*Jan Malink nowy
Budyski farar*

Njedzeli, 14. awgusta, zapokaza so dotalny Hrodzišćanski farar Jan Malink jako farar Budyskeje Pětrowskeje wosady. Zapokazanje sta so přez superintendenta Pappaia na swjatočnej Božej službě, na kotrejž so někak 200 wěriwych wobdžěli. W swojim předowanju wuwjedže farar Malink, zo Boža hnada ludźi k mjezsobnej lubosći wjedže. Kemšam přizamkny so postrowna hodžina na tachantskim dworje.

Přejemy fararjej Malinkej Bože žohnowanje w nowej wosadze, kotrejž wjednistwo je wón přewzał.

Farar Heinz Bauer njebohi

Z 52 lětami zemře naš luby bratr. Wjele přewodžerjow wopokaza swojemu swěrnemu duchownemu poslednju česć sobotu 3.9.94 na Smječkčanskim pohrjebnišću. Tež naš krajny biskop Kreß porěča při rowje. Jako Husčanski farar je njebohi tak wjele serbski nawuknył, zo možeše na serbskich kemšach předowanje čitać.

Wón rady serbskemu superintendentej dowoli, zo možeše w Smječkčecach ewangelsku serbsku Božu službu swjećić.

Njeh wotpočuje w měrje a wěčne swětło swěć jemu po wšej čmě zemskeho žiwjenja.

Přeprašujemy

- 02.10.-18. nježdela po Swjatej Trojicy**
10.00 hodž. kemše w Budyšinje w Michałskej (sup. Albert)
 w samsnym času Boža služba za džěci
- 09.10. - 19. nježdela po Swjatej Trojicy**
11.45 hodž. nutrnosć w rozhłosu (sup. Albert)
- 15.10. - sobota**
14.30 hodž. wosadne popoždno w Malešecach (sup. Albert)
- 16.10. - 20. nježdela po Swjatej Trojicy**
10.30 hodž. kemše w Hodźiju (farar Malink)
- 17.10. - pónždela**
19.00 hodž. film wo serbskim busu a wo cyrkwinskim dnju w Budyšinje na Michałskej farje
- 23.10. - 21. nježdela po Swjatej Trojicy**
11.45 hodž. nutrnosć w rozhłosu (sup. n.w. Wirth)
18.00 hodž. kemše w Smječkčecach (sup. Albert)
- 30.10. - 22. nježdela po Swjatej Trojicy**
8.30 hodž. kemše w Minakale (farar Feustel)
10.00 hodž. kemše w Rakecach (farar Feustel)
10.00 hodž. kemše w Njeswaćidle (sup. Albert)
14.00 hodž. kemše we Wojerecach (sup. Albert)
- 31.10. - Reformaciski swjeden**
11.45 hodž. nutrnosć w rozhłosu (farar Malink)
14.00 hodž. zeńdženje Serbskeho ewangelskeho towarstwa w Budyšinje na Michałskej
- 06.11. - Dopředposlednja nježdela w cyrkwinskim léće**
10.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej (sup. Albert)
 w samsnym času Boža služba za džěci
- 13.30 hodž.** kemše w Budestecach (sup. Albert)

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow. Rjaduje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. - Ludowe nakładnistwo Domowina tzwr, Sukelnska 27, 02625 Budyšin. Redaktor a skazanki: sup. Siegfried Albert, Serbski kěrchow, 02625 Budyšin, tel. 422 01. - Sadžba: Serbske Nowiny Budyšin, čišć: Serbska čišćernja tzwr w Budyšinje. - Wuchadza jónkróc za měsac. Přinoški a dary na konto: Sorbische evangelische Superintendentur Bautzen, Nr. 30 000 110, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 850 549 62